

ตำบลท่าข้าม

อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

พื้นที่ชายเลน สร้างแกนนำ สู่ความพอเพียง

สารบัญ

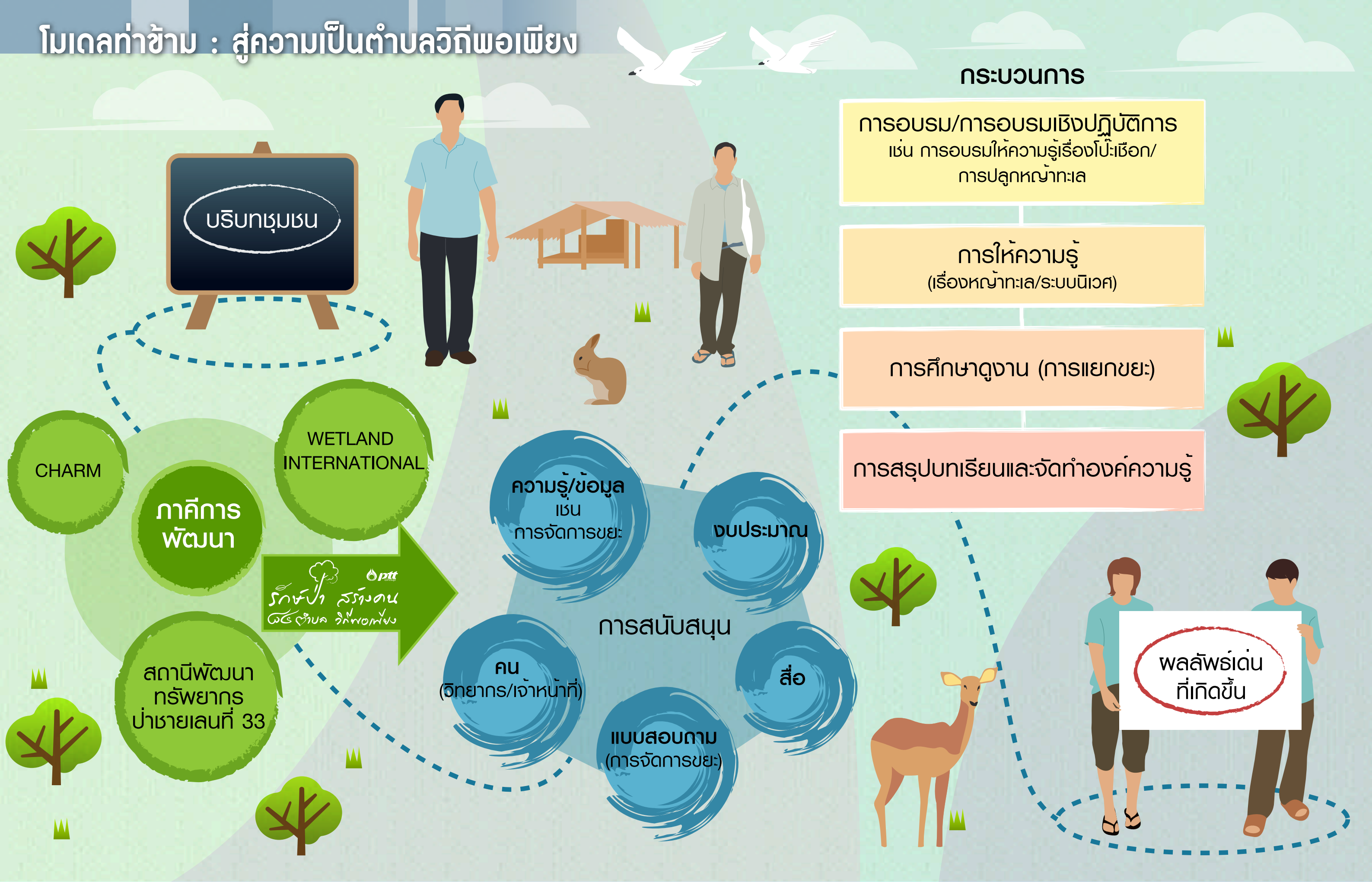
- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๘ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๒๐ กลไกการขับเคลื่อน
- ๓๐ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๔๐ แผนที่ความรู้
- ๔๒ ลครายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๔๖ ภาคนวนก

นิยามความปลอดภัยของตำบลท่าข้าม

“อาชีพหลากหลาย เกื้อกูล และเชื่อมโยง
เชื้อไฟื้อ ผูกพัน สร้างองค์ความรู้ชุมชนร่วมกัน
แบ่งปันตามแนวทางแห่งความปลอดภัย”

โมเดลทำข้าม : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพแวดล้อม

ก่อนที่จะเกิดชุมชนท่าข้าม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านหงสคาร์ แต่เนื่องจากบริเวณชุมชนท่าข้ามในปัจจุบันเป็นทางผ่านไปสู่บ้านหงสคาร์ซึ่งในอดีตเป็นท่าเรือ การคมนาคมในตำบลท่าข้ามสมัยนั้นไม่สะดวกโดยเฉพาะทางบก การติดต่อค้าขายหรือสัญจรไปมาต้องอาศัยทางน้ำเป็นสำคัญ จึงเกิดชุมชนท่าข้ามขึ้นในบริเวณดังกล่าว อาชีพหลักของชาวบ้านในปัจจุบัน คือ การทำสวนยางพารา การทำประมง ทำให้ตำบลท่าข้ามถือเป็นแหล่งประมงสำคัญของจังหวัด ซึ่งมีสัตว์ทะเลอุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็น กุ้ง หอย ปู ปลา และโลมา แม้พื้นที่ของตำบลท่าข้ามส่วนที่ติดทะเลจะมีไม่มากนัก แต่สามารถ

ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ส่วนพื้นที่ฝั่งบกมีหลายครอบครัวที่ทำสวน ลักษณะภูมิอากาศค่อนข้างชุ่มชื้น ตามสภาพภูมิอากาศแถบภาคใต้โดยมี ๒ ฤดู คือ ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม และฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

ลักษณะสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลท่าข้ามเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยพื้นที่ตอนเหนือเป็นที่สูง-ต่ำสลับกัน พื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบเอียงไปทางทิศใต้ พื้นที่ตอนใต้และตะวันตกเป็นที่ราบฝั่งทะเลและป่าชายเลน มีระบบนิเวศชายฝั่งที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อาณาเขตตำบลท่าข้ามมีพื้นที่แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนพื้นที่แผ่นดินใหญ่ และพื้นที่เป็นเกาะ เดิมมีชื่อเรียกว่าชุมชนคันหยงสคาร์ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณ มีประชากรโดยประมาณกว่า ๖,๐๐๐ คน เดิมมีชุมชนอยู่ ๔ หมู่บ้าน แต่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น ๘ หมู่บ้าน เป็นชุมชนพุทธและอิสลามที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ชาวชุมชนท่าข้ามได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างยิ่ง แทบทุกบ้านจะมีคนที่จบการศึกษาค่อนข้างสูง และรับราชการกันมากทั้งในและนอกพื้นที่ ทำให้ตำบลท่าข้ามไม่ค่อยมีปัญหาทางด้านสังคม แม้จะเป็นชุมชนขนาดเล็กแต่มีความเข้มแข็ง เพราะมีพื้นฐานการศึกษาที่คึกคักเอง 💧

ความเป็นมา

พัฒนาการของพื้นที่ตำบลท่าข้ามไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด เพราะจากประวัติศาสตร์ชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าข้ามที่ค้นพบส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับ "ชุมชนหยังสตา" ซึ่งเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานจากการเป็นท่าเรือที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ฝั่งตะวันตก โดยอยู่ในเขตเมืองพัทลุง จนกระทั่งได้กลับกลายเป็นอาณาเขตเมืองตรังจนถึงปัจจุบัน ชื่อท่าข้ามนั้นน่าจะมาจากลำคลองที่ล้อมหมู่บ้านหยังสตา ซึ่งเวลาจะข้ามนั้นต้องรอให้น้ำลดลงก่อนจึงจะข้ามคลองได้ตรงจุดที่น้ำคั้นที่สุดนั่นเอง

ตำบลท่าข้าม ได้มีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาได้ ดังนี้

■ พัฒนาการตำบล

พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๔

ยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู

ในช่วงเวลาแรกส่งผลให้มีการทำสัมปทานป่าไม้ ทำฟืน ทำเตาเผาถ่าน ป่าชายเลนค่อยๆ ถูกบุกรุกตามไปด้วย แต่ด้วยความอุดมสมบูรณ์และไม่มีเหตุการณ์ภัยพิบัติใดๆ เกิดขึ้น ให้เป็นวิฤตของชาวชุมชน จึงไม่มีใครได้ตระหนักในการบุกรุกและทำลายป่าชายเลน นับเป็นช่วงที่ตำบลท่าข้ามมีความเจริญและรุ่งเรืองที่สุด ยิ่งเมื่อมีการขนส่งที่สะดวกขึ้น สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถและทางเรือ ส่งผลให้ตำบลท่าข้ามกลายเป็นเมืองท่าที่สำคัญของจังหวัดตรัง

พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔

ยุคเริ่มสร้างถนน

ในช่วงเวลานี้เริ่มมีการขุดบ่อเลี้ยงกุ้ง ทำให้น้ำเริ่มเสียและป่าชายเลนก็ถูกทำลายมากขึ้น ทำให้ กุ้ง หอย ปู ปลา มีปริมาณลดน้อยลง อย่างไรก็ตามการทำประมงพื้นบ้านไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในขณะเดียวกันราคายางก็ลดลงต่ำสุด แต่ก็ไม่ได้กระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวตำบลท่าข้ามยังสามารถดำเนินชีวิตแบบสบายๆ แต่ก็ทำให้เกิดกลุ่มสาธารณะทางความคิด ทำให้เกิดกลุ่มกิจกรรมต่างๆ หลังจากนั้นหน่วยงานภาครัฐเริ่มเข้ามาจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชน เช่น อสม. กลุ่มสตรีพัฒนา กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มประมงพื้นบ้าน แต่กลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับความรู้ในด้านการบริหารจัดการเท่าที่ควร

พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๑

ยุคการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน

เมื่อมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งแตกแยกจากการเลือกตั้ง จากความไม่รู้ไม่เข้าใจของชาวบ้านในการปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ในพื้นที่มีการเคลื่อนไหวของกลุ่ม NGO ร่วมกันต่อต้านอวนรุน จึงส่งผลให้ส่วนราชการหันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นได้มีการผลักดันเรื่องอวนรุนจนสำเร็จ เมื่อมีโครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund: SIF) เข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ของคนในชุมชน มีโครงการพัฒนาอาชีพการออมทรัพย์ และแผนแม่บทชุมชน ในช่วงเริ่มแรกมีการประชุมของคนในตำบลจนเกิดเป็นกลุ่ม "คันทวยสตา" ต่อมากลุ่มนี้เปลี่ยนเป็น "สหพันธ์องค์กรชุมชนหอยสตา" หลังจากนั้นมีการผลักดันกลุ่มต่างๆ ให้เกิดขึ้น เช่น กลุ่มแม่บ้านหมู่ ๗ ที่เกิดจากกลุ่มน้ำปลาแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น ต่อมา มีโครงการ CHARM เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมด้านอาชีพที่เหมาะสมกับคนในชุมชน ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง และเรื่องการทำประมงที่ผิดกฎหมาย โดยใช้นโยบายการสร้าง

เครือข่ายเพื่อพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง กลุ่มทุกกลุ่มต้องรู้และคุยร่วมกัน และดำเนินการตามข้อเท็จจริง ผลักดันด้านอาชีพเพื่อการดูแลรักษาทรัพยากร เช่น การเลี้ยงปลา (กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง) การเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและด้านอื่นๆ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของตำบล ทั้งนี้โครงการ CHARM ยังทำให้เกิดการตื่นตัวในการทำงานพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำโฮมสเตย์ เพื่อพัฒนาตำบลเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีโครงการสนับสนุนการฟื้นฟูทรัพยากรและส่งเสริมอาชีพ โดยองค์กรพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ ประเทศไทย (Wetland International) ส่งคนเข้าร่วมศึกษาดูงานประเทศอินโดนีเซีย และมีการสนับสนุนงบประมาณด้านอาชีพการเลี้ยงปูนิ้ม ให้กับกลุ่มอนุรักษ์ในพื้นที่อีกด้วย

■ กุณตำบล

กุณทางกรัพยากรทอองทึบ

ตำบลท่าข้ามมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ ๓๔.๗๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๐,๘๒๐ ไร่ ได้แก่ ป่าบกคอนเกาะยอม ป่าชายเลนบริเวณค่านศุลกากรหมู่ที่ ๒ ป่าชายเลนหยังละหา หมู่ที่ ๖ ป่าชายเลนปากกันกะเมียะ หมู่ที่ ๖ และป่าชายเลนริมฝั่งทะเลทุกหมู่บ้าน ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากไม้โกงกางมาทำที่อยู่อาศัยและทำเครื่องมือประมง โดยไม้ที่นิยมใช้ ได้แก่ ไม้ถั่วคำ ไม้ถั่วขาว และไม้โปรงแดง นอกจากนี้ บริเวณหมู่ที่ ๒ บ้านหยงสตร์ ยังมีสะพานไม้กว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร ใช้สำหรับเป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งมีพรรณไม้หลากหลายชนิด รวมทั้งยังพบสัตว์ป่าอีกหลายชนิด เช่น ลิง ค่าง และกระรอก เป็นต้น

กุณทางด้านประเพณีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

ตำบลท่าข้าม มีความโดดเด่นในเรื่องการอนุรักษ์พื้นฟูการร้องและเล่นดนตรี "รองเง็ง" แบบดั้งเดิม ซึ่งต่างจากที่อื่นที่นำรองเง็งไปประยุกต์ จนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ปัจจุบันในตำบลยังคงมีผู้ขับร้อง เต้นและเล่นดนตรีรองเง็งได้ และได้ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาเหล่านี้ให้กับเยาวชนในพื้นที่ ส่วนศิลปะอื่นๆ จะเป็นการจ้างมาจากนอกพื้นที่เพื่อมาเล่นในงานรื่นเริงต่างๆ และการเก็บ เช่น หนังสติ๊ก และมโนราห์

ด้านประวัติศาสตร์ มีแหล่งวัฒนธรรม และโบราณสถานดั้งเดิมอยู่มาก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญในอดีต ควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอด

การทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ของโรงเรียนก็เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร กิจกรรมค่ายเยาวชนของตำบลที่พาเด็กๆ ลงศึกษาในพื้นที่จริงมากกว่าการศึกษาจากตำราและร่วมทำกิจกรรมกับปราชญ์ชาวบ้าน เช่น การเย็บผ้าจาก การเค้นรองเง็ง เป็นต้น

นอกจากนี้ตำบลท่าข้ามเป็นพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจดีและมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เนื่องจากอยู่ติดกับทะเลอันดามัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะเกื้อหนุนให้เกิดรายได้และผลผลิตทางการเกษตรและการประมงเป็นหลัก เกิดการรวมกลุ่มมากมาย เช่น กลุ่มธนาคารขยะ กลุ่มกองทุนเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้สมาชิกออมเงินเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนของกลุ่มสหพันธ์องค์กรชุมชนหยังสตาร์ กลุ่มน้ำปลาแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง 🐟

บทบาทด้านศักยภาพชุมชน

ภูมิปัญญาดั้งเดิม ในตำบลท่าข้ามเองยังคงมีปราชญ์ชาวบ้านและครุภูมิปัญญาอีกหลายคน เช่น หมอสมุนไพร หมอนวดแผนโบราณ หมอกระดูก ช่างไม้ ช่างเย็บผ้าช่างซ่อมและสร้างเรือ ผู้ชำนาญการเย็บผ้าจากทำหลังคา นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน สิ่งเหล่านี้กำลังสืบสานและถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่เพื่อให้เกิดจิตสำนึกและรักถิ่นฐานตนเอง ทั้งยังมีการบูรณาการและทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน เช่น

ก้าวเดิน

ด้วยความพอเพียง

ตำบลท่าข้ามเข้าร่วมโครงการรักษ้ำป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ในระยะที่ ๒ ปีพ.ศ.๒๕๕๑ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ที่ผลักดันในการทำโครงการฯ นี้เพื่อนำร่องรูปธรรม การพึ่งตนเองถวายเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสที่พระองค์ มีพระชนมายุครบ ๘๔ พรรษา ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ผ่านกิจกรรมที่โครงการฯ ได้สนับสนุนให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง โดยยึดถือแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะทำให้ เกิดการปรับเปลี่ยนความคิดสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีพอเพียง ซึ่งตามหลักการของโครงการฯ นั้นไม่ใช้เงินนำหน้า หากแต่ใช้ฐานความรู้แนวทางให้เกิดการพัฒนาบนฐานที่ชุมชนคิดเอง ทำเอง จนสามารถนำมาปฏิบัติได้เองในชีวิตประจำวัน 💧

■ กลไกการขับเคลื่อน คณะกรรมการโครงการฯ

ระยะแรกของการดำเนินงานโครงการฯ นั้น การทำงานทุกอย่างต้องประสานงานผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ดังนั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามจึงได้รับตำแหน่งเป็นประธานโครงการฯ โดยปริยาย การดำเนินงานในช่วงแรกคณะกรรมการโครงการฯ บางส่วนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการของโครงการฯ จึงได้ทบทวนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโครงการฯ อีกครั้ง เพื่อหาแนวทางการทำงานที่เป็นระบบและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากนั้นตำบลได้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลใหม่ซึ่งนายกฯ คนเดิมที่รับตำแหน่งเป็นประธานโครงการฯ ได้พ้นจากตำแหน่งนายก อบต. จึงจำเป็นต้องมีการหารือกับประธานและคณะกรรมการโครงการฯ ทั้งหมดเพื่อชี้แจงโครงการฯ ต่อผู้บริหาร อบต. ชุมใหม่ และทำความเข้าใจเพื่อหาแนวทางการทำงานในพื้นที่ร่วมกัน จึงได้เชิญผู้บริหารชุดเก่าและผู้บริหารชุดใหม่มาหารือร่วมกัน และทำการคัดสรรประธานโครงการฯ คนใหม่ โดย อาคม สรรเพชร เป็นประธานโครงการฯ

คณะกรรมการโครงการฯ ของตำบลท่าข้าม มีผู้นำท้องถิ่น และผู้นำธรรมชาติ เป็นสัดส่วน ๕๐:๕๐ แต่ในปีหลังคณะกรรมการโครงการฯ บางส่วนถูกดึงตัวไปช่วยงานของกลุ่มองค์กรอื่นๆ และมีตำแหน่งหน้าที่ที่ชัดเจน ส่งผลให้สัดส่วนของผู้นำท้องถิ่น และผู้นำธรรมชาติเป็น ๖๐:๔๐ ทำให้การประชุมร่วมกันในคณะกรรมการโครงการฯ ลดลงส่งผลให้การขับเคลื่อนงานโครงการฯ กลายเป็นบทบาทหลักของเจ้าหน้าที่ประจำตำบล

ในการขับเคลื่อนและการบริหารงานของตำบลท่าข้ามนั้น มีการนัดประชุมประจำเดือนเพื่อวางแผนการดำเนินงาน และมีการรายงานความก้าวหน้าในแต่ละกิจกรรม รวมทั้งหาข้อสรุปร่วมกัน มีทั้งการประชุมในห้องประชุม และการประชุมสัญจรเป็นรายหมู่บ้าน

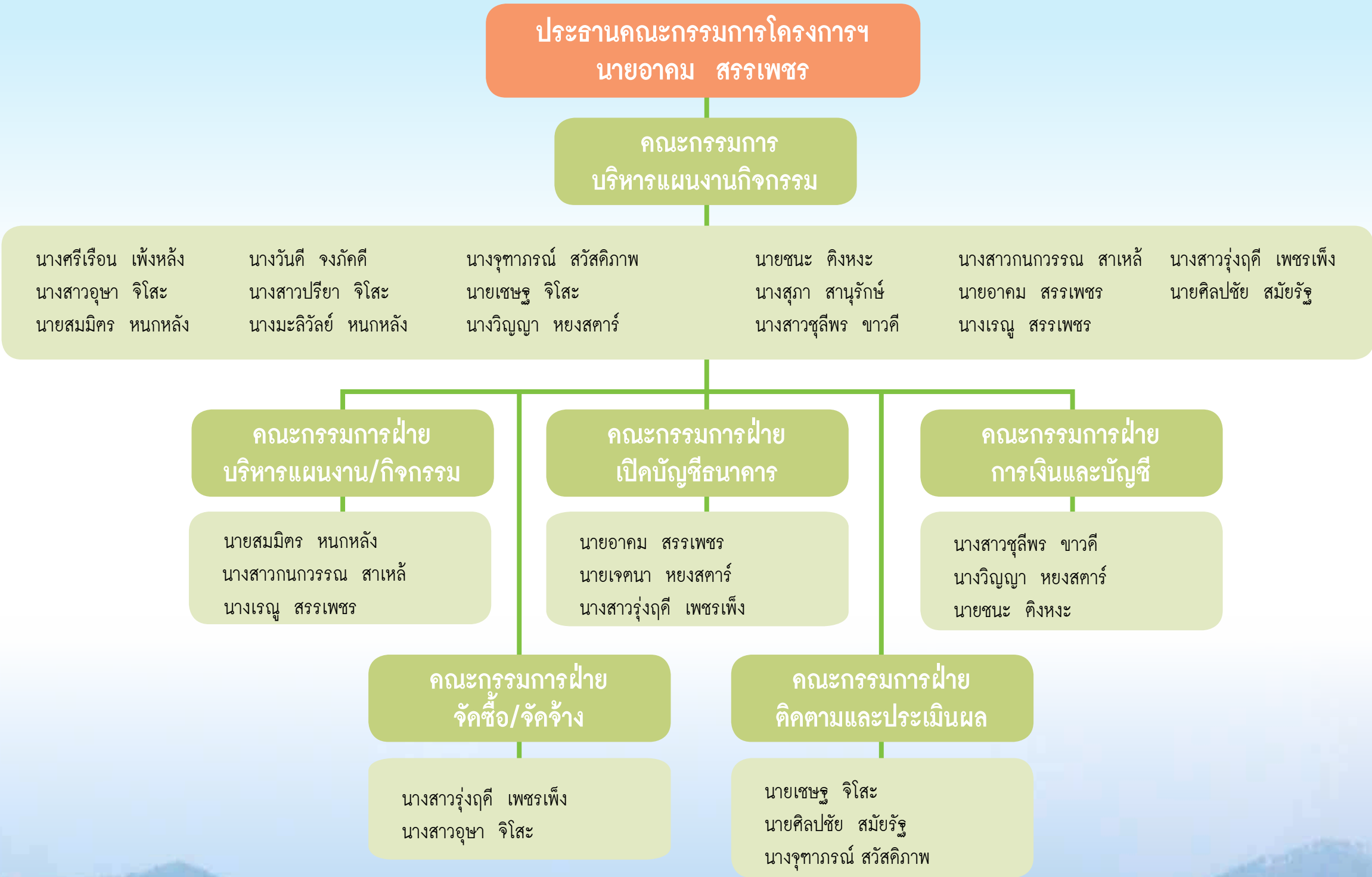
เนื่องจากประเด็นเหล่านี้มีกลุ่มองค์กรต่างๆ ได้ร่วมกันขับเคลื่อนงานพัฒนาภายในตำบล ทั้งเป็นกลุ่มทุนเดิมที่เกิดขึ้นในชุมชนอยู่ก่อนแล้ว และบางกลุ่มเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่ โดยช่วงแรกเจ้าหน้าที่ประจำตำบลเป็นผู้ประสานงาน แต่ระยะหลังจากที่ได้ให้ข้อมูลกลุ่มองค์กรเหล่านี้แล้ว หน่วยงานต่างๆ จึงติดต่อผ่านกลุ่มองค์กรเหล่านั้นโดยตรง

นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนและปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น เช่น กิจกรรมการจัดการขยะจากแนวคิดเดิมต้องการทำทั้งตำบล แต่เมื่อมีการทบทวนทำงาน ทำให้เกิดแนวคิดใหม่โดยให้มีการดำเนินการเป็นหมู่บ้านนำร่องก่อน แล้วค่อยขยายผลไปเรื่อยๆ

จากการสรุปบทเรียนเพื่อค้นหาศักยภาพหรือจุดแข็งในการเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งเป็นประเด็นในการขับเคลื่อนงานพัฒนาภายในตำบลซึ่งเป็นทุนเดิมของตำบลที่สามารถนำมาเชื่อมต่อเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มข้นมากขึ้นใน ๕ ประเด็น ได้แก่ กองทุนเศรษฐกิจพอเพียง ธนาคารขยะ ป่าชายเลน วัฒนธรรม และพลังงาน

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลท่าข้าม

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

การดำเนินงานของโครงการ ทีมงานภาคสนามของ ปตท. นั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการ เชื่อมร้อยและกระตุ้นให้เกิดการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการโครงการ และครัวเรือน พอเพียงอาสาของตำบลท่าข้าม ตามที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ในการดำเนินงานของตำบล

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล

มีบทบาทหลักเป็นเลขานุการ และทำงานร่วมกับคณะกรรมการโครงการ โดยต้องชี้แจงเผยแพร่ ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ตำบลเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการ อีกทั้งเป็นตัวแทน ตำบลในการประสานงานเพื่อส่งต่อข้อมูลให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ได้แก่ คณะกรรมการโครงการ แกนนำ ภาควิชาการ และชาวบ้าน

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ประจำตำบลต้อง คอยสนับสนุนและดำเนินการต่างๆ ร่วมกับ ตำบล ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ของชาวบ้าน ครัวเรือน หรือชุมชน รวบรวม บันทึก และจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน แผนงาน/กิจกรรมในพื้นที่ ตลอดจนไปจนถึง ประเมินปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานในตำบล เพื่อ แจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และต้องวิเคราะห์ องค์ความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ประจำภาคและที่ ปรีกษาภาคอีกด้วย

งาน ตามเป้าหมายที่วางไว้รวมทั้งเป็นผู้แทนตำบลในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับ
ผู้บริหารโครงการฯ และประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย อีกทั้งยังเป็นกุญแจสำคัญ
อีกดอกหนึ่งที่มีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับเจ้าหน้าที่ประจำตำบล ตั้งแต่การชี้แจงแนะนำ
โครงการฯ ขั้นตอนการทำงานโครงการฯ การเก็บและคืนข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน
(ECEN) เพื่อวางแผนอนาคตกับตำบลตนเองอย่างไร 💧

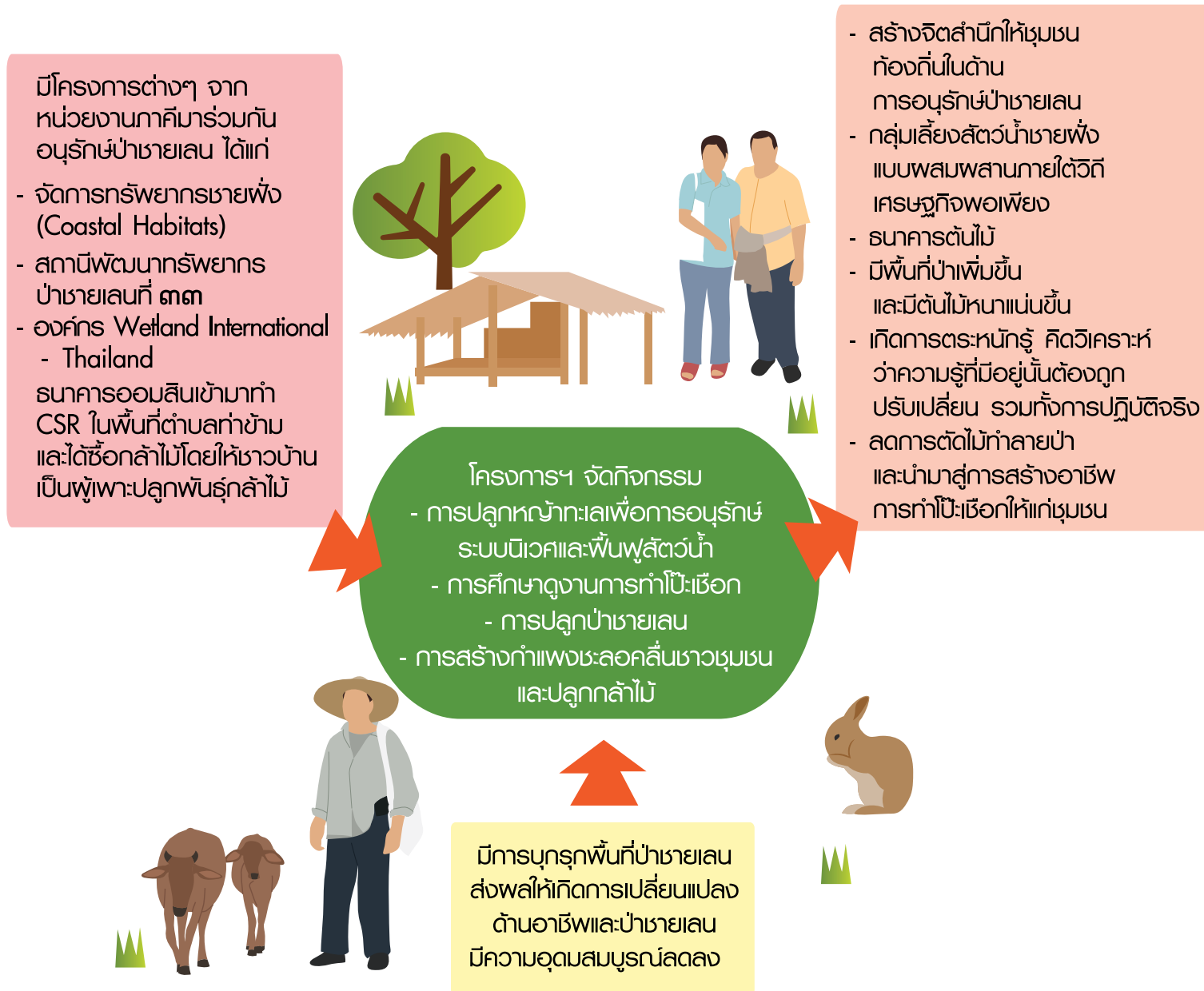
เทคนิคการทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำตำบลคือ ต้อง
ลงพื้นที่บ่อยๆ เข้าไปคุยกับแต่ละกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ช่วย
งานเวลาที่ทางกลุ่มขอความร่วมมือ เช่น ไปเป็นตัวแทน
กลุ่มเข้าร่วมการอบรม "เข้าถึง เข้าหา ช่วยเหลือ"

เจ้าหน้าที่ประจำภาค และที่ปรึกษาภาค

มีบทบาทหลักในการเป็นผู้แทนของโครงการฯ ที่
ทำงานร่วมกับตำบล คอยให้คำแนะนำและวิเคราะห์
ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของตำบล เพื่อหาแนวทาง
การแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งวิเคราะห์องค์ความรู้
จัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงาน และประเมินความ
เป็นไปได้ของแผนตำบลวิถีพอเพียงร่วมกับตำบล ตลอดจน
ไปจนถึงติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนิน

■ ธุรกรรมความสำเร็จในพื้นที่ การจัดการทรัพยากรป่าชายเลน

ในอดีตเมื่อมีการเปิดสัมปทานป่าชายเลนที่ตำบลท่าข้าม ทำให้สภาพป่าเปลี่ยนแปลงไป มีการนำไม้โกงกางไปเผาเพื่อทำเป็นถ่าน และเกิดการบุกรุกพื้นที่ผืนป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยม จากการทำนาข้าวสู่การทำนาโกงกางและป่าชายเลน มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง นอกจากนี้การบุกรุกพื้นที่ป่ายังทำให้ความสมบูรณ์ของทะเลและสัตว์น้ำ ทำให้ชาวบ้านที่เคยใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อหาปลา กุ้ง หอย ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ดั้งเดิมจนไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้

ต่อมาได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาร่วมมือและประสานกับตำบลท่าข้าม ช่วยกันฟื้นฟูป่าชายเลน หน่วยงานที่สำคัญๆ ได้แก่ จัดการทรัพยากรชายฝั่ง (Coastal Habitats and Resources Management (Project CHARM) สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๓๓ และ องค์กร Wetland International -Thailand

เมื่อโครงการฯ เข้ามา โดยมีแนวคิดเริ่มแรกของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรให้ได้รับความรู้สู่การปฏิบัติจริง โดยผ่านกิจกรรมการปลูกหญ้าทะเลเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศและฟื้นฟูสัตว์น้ำ กิจกรรม

การอบรมและการปลูกหญ้าทะเลเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูระบบนิเวศและเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำ กิจกรรมการศึกษาฐานการทำงานโป๊ะเชือก กิจกรรมการปลูกป่าชายเลน และกิจกรรมสร้างกำแพงชะลอคลื่น เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนท้องถิ่นมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ควบคู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวปะเหลียนได้อย่างยั่งยืน

จากการทำกิจกรรมและการศึกษาฐานงานจนก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสู่การขยายผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้น คือ กลุ่มเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งแบบผสมผสานภายใต้วิถีสันติสุขพอเพียง โดยมีเป้าหมายหลักคือ ร่วมกันทำงานในการเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอาชีพและให้คนในชุมชน ตลอดจนจนถึงนักเรียนได้มามีส่วนร่วมในการทำงาน

นอกจากนี้ ยังเกิดแนวคิดเรื่องธนาคารต้นไม้ขึ้นซึ่งเริ่มจากการซำกล้าไม้เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนในการใช้สอยและสมดุลของระบบนิเวศ โดยชาวบ้านได้ใช้วิธีการซำกล้าไม้แล้วฝากธนาคารไว้ จากนั้นจึงนำไปปลูกจึงเกิดการหมุนเวียนต้นไม้

จากการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์โดยการหนุนเสริมของโครงการฯและความร่วมมือของชาวตำบลท่าข้าม ทำให้มีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น มีต้นไม้หนาแน่นขึ้น จนปรับเปลี่ยนจากจุดที่รกร้างกลายเป็นจุดที่สามารถพักผ่อนได้ นอกจากนี้ ยังเกิดการตระหนักรู้และคิดวิเคราะห์ของชุมชน จนสามารถทำให้ชาวชุมชนเห็นคุณค่าและหวงแหนผืนป่าชายเลนมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถลดการตัดไม้ทำลายป่าลง เมื่อป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์ทำให้ชาวบ้านสามารถกลับมาประกอบอาชีพได้ดั้งเดิม และนำมาสู่การสร้างอาชีพเสริม นั่นคือการทำโป๊ะเชือก สิ่งเหล่านี้ คือ ผลของการร่วมกันอนุรักษ์ป่าชายเลน จนทำให้ชาวชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

พลังงานทดแทน

ชาวชุมชนตำบลท่าข้าม มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาด้านพลังงานอย่างจริงจัง จึงส่งผลให้
 ได้รับการพัฒนาด้านพลังงานจากหน่วยงานพลังงานของจังหวัด กำหนดให้ชุมชนได้เข้าร่วมใน
 โครงการฯ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในด้านจัดการพลังงานและ
 สิ่งแวดล้อม จากการดำเนินกิจกรรมของพลังงานจังหวัดครั้งนั้น ได้จัดทำโครงการนำร่องตาม
 แผนพลังงานชุมชนตำบลโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมจากพลังงานจังหวัด
 เมื่อชุมชนได้เข้าร่วมโครงการฯ จึงเกิดการต่อยอดและพัฒนาด้านพลังงานทดแทน โดยได้
 พัฒนาศักยภาพและเพิ่มองค์ความรู้ทางด้านพลังงานให้กับชาวชุมชนท่าข้าม ด้วยการอบรม
 เชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการ
 ศึกษาดูงาน เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในชุมชนที่อบรมให้ความรู้เรื่องการทำเตาเผาถ่าน
 ๒๐๐ ลิตร แบบนอนและแบบยืน และเตาชีวมวลให้แก่ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน นอกจากนี้

ธนาคารขยะรีไซเคิล

เมื่อปริมาณขยะในชุมชนมีจำนวนมาก อันเนื่องมาจากเป็นชุมชนท่องเที่ยว ชาวชุมชนจึงเล็งเห็นว่าขยะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการนำเศษอาหารไปผลิตปุ๋ย หรือขยะพวกกระป๋อง กระดาษ พลาสติก โลหะ ก็สามารถนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน แต่คนในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะ เมื่อชาวชุมชนได้เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการหนุนเสริมในเรื่องของการศึกษาปริมาณขยะในชุมชน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการขยะแก่นักเรียนบ้านทุ่งรวงทอง การฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะแก่ชุมชน ภายหลังการอบรมจึงจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลขึ้นในโรงเรียนและชุมชนบ้านทุ่งรวงทอง โดยมีการพัฒนาบุคลากรด้วยการส่งคนเข้าร่วมสัมมนาโครงการเพิ่มศักยภาพธนาคารวัสดุรีไซเคิล ๔๐๐ ชุมชน ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และศึกษาดูงานแนวทางการจัดตั้งธนาคารขยะของเทศบาลตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

นั้นยังมีการอบรมการออกแบบกังหันลมผลิตไฟฟ้า การทัศนศึกษาดูงานโรงอบยางพาราด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ณ ตำบลวังตะกอก และการอบรมการทำเรือใบ

ผลที่เกิดขึ้นจากการต่อยอดด้านพลังงานทดแทนทำให้ชุมชนเกิดความสนใจเรื่องพลังงานทดแทนมากขึ้น มีความรู้ในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เห็นคุณค่าในการใช้พลังงานทดแทน ลดการใช้พลังงานที่มีราคาสูง นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถผลิตกังหันลมผลิตไฟฟ้า ที่สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้และใช้งานได้จริง อีกทั้งสามารถฟื้นฟูภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำเรือใบของคนรุ่นเก่า นำกลับมาผลิตใหม่ และสามารถพัฒนาต่อยอดเพื่อนำเรือใบไปใช้งานทางด้านการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

ผลจากการหนุนเสริมของโครงการทำให้เกิดจิตสำนึกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทิ้งขยะ มีความร่วมมือกันในการคัดแยกขยะ ครั้วเรือนมีการนำขยะไปใช้ประโยชน์ โดยเก็บนำขวดแก้ว พลาสติก เหล็ก โลหะ กระจกฯ ไปขาย และมีการนำเศษอาหารที่เหลือในครั้วเรือนนำมัลคปุ๋ย เกิดธนาคารขยะในชุมชน และโรงเรียน ที่สำคัญชุมชนเกิดรายได้ในการขายขยะนั้นด้วย

นอกจากนี้ ทำให้เยาวชนนักเรียนยังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดแยกขยะมากขึ้น ทั้งในส่วนของ การคัดแยกขยะไปขาย และการนำเศษอาหารมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เกิดธนาคารขยะในโรงเรียน ชุมชนเกิดจิตสำนึกเรื่องปัญหาขยะ และร่วมมือกันคัดแยกขยะก่อนทิ้งให้ชุมชน ลดปัญหาด้านขยะ และยังลดแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีขึ้นอีกด้วย 💧

■ แผนที่ความรู้

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลท่าข้าม

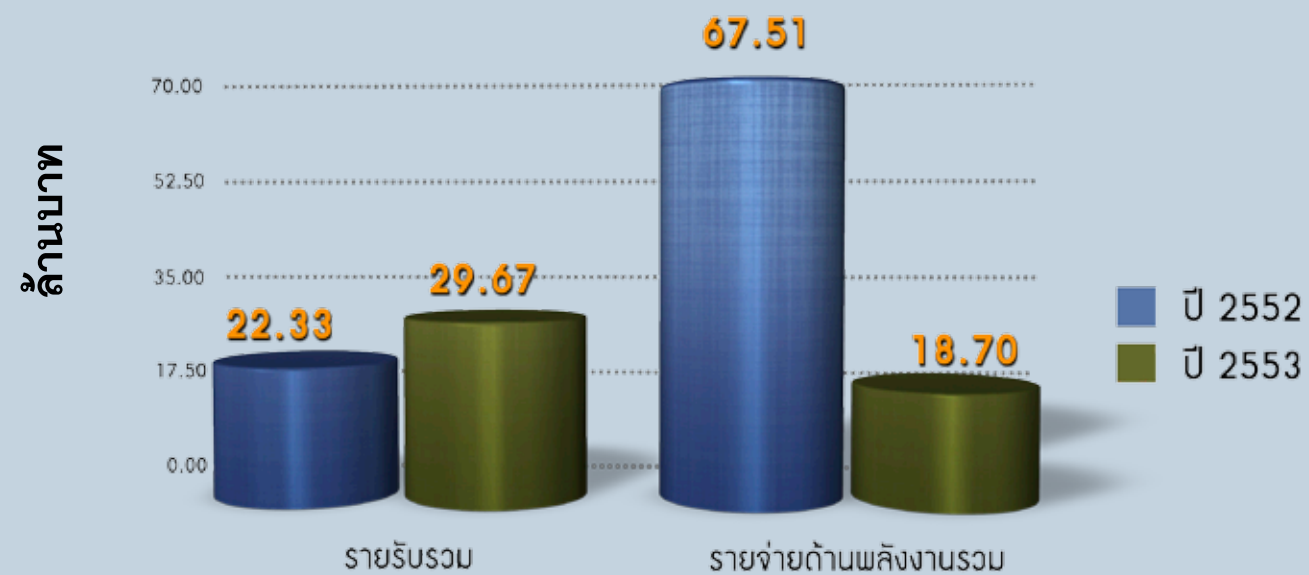
จุดเรียนรู้

- ๑ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรท่าข้ามสัมพันธ์
- ๒ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านควนลำเพชร
- ๓ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทุ่งรวงทอง
- ๔ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรห้วยสตาร์
- ๕ กองทุนเศรษฐกิจพอเพียง
- ๖ ธนาคารขยะชุมชน
- ๗ พลังงานชุมชน

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงานในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๒ เป็นเงิน ๗.๓๔ ล้านบาท คิดเป็น ๓๓% ของรายรับรวมปี ๒๕๕๒ ส่วนรายจ่ายด้านพลังงานรวมปี ๒๕๕๓ ลดลงจากปี ๒๕๕๒ เป็นเงิน ๔๘.๘๑ ล้านบาท คิดเป็น ๗๒% ของรายจ่ายรวมปี ๒๕๕๒ ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ เปรียบเทียบข้อมูลรายรับรวมและรายจ่ายพลังงานระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลงจากการทำกิจกรรม
ตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ค่าบลท่าข้ามลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้ ๑๔๕,๕๐๐ กิโลกรัม จากกิจกรรมปลูกต้นไม้
การคัดแยกขยะ และการทำปุ๋ยอินทรีย์

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ

อาคม สรรพเชษฐ
ผู้นำความคิดด้านวิถีพอเพียง

จุฑากรณ์ สวัสดิ์ทิภาพ
บัญชีครัวเรือน

สมมิตร หนกหลัง
ผู้นำความคิดด้านวิถีพอเพียง

อุษา จีโสะ
การดำรงชีวิตแบบวิถีพอเพียง

นกวรรณ สาหล้า
การดำรงชีวิตแบบวิถีพอเพียง

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นายสมวงศ์ สุขลิ้ม

๒. นายประจักษ์ เพ็งหลัง

๓. นางจินตนา เอ็งฉ้วน

๔. นายนิศย์ อีรกุลพิสุทธิ์

๕. นายไฉ่เตี้ยม เพ็งหลัง

๖. นางจั้งเกี้ยง แซ่ตั้ง

๗. นางหม้อย เอ็งฉ้วน

๘. นางวัลภา เพ็งหลัง

๙. นายอำนาจ เพ็งหลัง

๑๐. นายพยงค์ เพ็งหลัง

๑๑. นายกิริติ อีรกุลพิสุทธิ์

๑๒. นายชลอ สมหวัง

๑๓. นางสาววัลลี คงผลาญ

๑๔. นายอุคร เก่นหยา

๑๕. นางวิมล หยงสตร์

๑๖. นายเจตนา หยงสตร์

๑๗. นายสุทิน จงภักดิ์

๑๘. นายประคิษฐ์พงษ์ แก้วเรือง

๑๙. นางสาวนิตยา เจ๊ะสา

๒๐. นางนงลักษณ์ แก้วเรือง

๒๑. นายอรุณชัย เจริญฤทธิ์

๒๒. นางวันดี จงภักดิ์

๒๓. นางใบ สาเหล่

๒๔. นางจุฑาภรณ์ สวัสดิภาพ

๒๕. นางสุธีรา เสียมไหม
๒๖. นางนันทวัน สาเหล่

๒๗. นางเย็นใจ หยสตร์

๒๘. นางสาวเขาวนิศย์ เสียมไหม

๒๙. นางเขาวนีย์ จิโสะ

๓๐. นางรอบะ ชายทุ่ย

๓๑. นายเกีรติศักดิ์ คิงหะ

๓๒. นางประสวย สองหลง

๓๓. นางประสิทธิ์ เทศนอก

๓๔. นายชนะ คิงหะ

๓๕. นางสาวกนกวรรณ สาเหล่

๓๖. นางร่มหลี่ะ จิโสะ

๓๗. นายอินทร์ หยั่งหลัง

๓๘. นายถนัด เพชรเพ็ง

๓๙. นางเรณู เพชรเพ็ง

๔๐. นางเหมือนใจ เพชรเพ็ง

๔๑. นางเขาวรัตน์ หนูหมาด

๔๒. นางสาวรุ่งฤดี เพชรเพ็ง

๔๓. นายเกษม เทพนวล

๔๔. นายสมชาย รอดเข็ม

๔๕. นายทำนอง กันปุย

๔๖. นายโผน เพชรเพ็ง

๔๗. นางอบ สรรเพชร

๔๘. นายกิตติศักดิ์ จันทจังหวัก

๔๙. นายแดง จิตรหลัง

๕๐. ค.ค.สวัสดิ์ จันทจังหวัก
๕๑. นายหมาค จันทรนิศย์

๕๒. นายหะเส้น จิโสะ

๕๓. นายสำราญ หยั่งหลัง

๕๔. นายเนาะ เคชอรัญ

๕๕. นายสงวน จิโสะ

๕๖. นายถม สรรเพชร

๕๗. ว่าที่ร้อยตรีหญิงนางเยาว์ สาราบรรณ

๕๘. นางจรรยา เส้นฤทธิ์

๕๙. นายสุมาส เหลี่ยมปาน

๖๐. นายจักรณรงค์ ชายทุ่ย

๖๑. นายวินัย ทองดี

๖๒. นายคล่อง จิตรหลัง

๖๓. นายทะนงศักดิ์ หูเขียว

๖๔. นายอุบล รอดเข็ม

๖๕. นายเสรี ขาวดี

๖๖. นายประมวล จิโสะ

๖๗. นายอรุณ หูเขียว

๖๘. นายวินัย จิตรหลัง

๖๙. นายอภิวัฒน์ จิตรหลัง

๗๐. นายจินต์ จิตรหลัง

๗๑. นายบุญเชิด จิตรหลัง

๗๒. นายประพันธ์ จิโสะ

๗๓. นายวาริน จิตรหลัง

๗๔. นายประคิษฐ์ หยงสตร์

๗๕. นางสาวนิตย์ วีระกุล

๗๖. นายศราวดี เพชรเพ็ง

๗๗. นายสงวน ขาวดี

๗๘. นางมะลิวัลย์ หนกหลัง

๗๙. นางละม้าย มัคคุง

๘๐. นายสาคร ศกอล

๘๑. นายเคิม อินทองมาก

๘๒. นายแดง จิตรเที่ยง

๘๓. นายสนธิ เศษหลัง

๘๔. นางปราณี มะลิพันธ์
๘๕. นายมะสัน ลู่เค็นบุตร

๘๖. นายบรรยง บุญมี

๘๗. นายนาวิ จิตรเที่ยง

๘๘. นางเ้ม ฌ บางช้าง

๘๙. นางมุนะ ปานแดง

๙๐. นายวัชระ บุญธรรม

๙๑. นายยอชชาย สรรเพชร

๙๒. นายवास สรรเพชร

๙๓. นางธิติมา พันธุ์ชู
๙๔. นางอา ขาวดี

๙๕. นายคล หยั่งหลัง

๙๖. นายกอหรี หูเขียว

๙๗. นายวินิจ สมจริง

๙๘. นายสนธิ เศษแอ

๙๙. นายสาาท รักฤทธิ์

๑๐๐. นายจรัส หยั่งหลัง

๑๐๑. นางเรณู สรรเพชร

๑๐๒. นางคิมุ่ณ เสียมไหม

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางสาวณฐมน หวังชัย
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นางนุรไอนี นนทพิพัฒน์
ที่ปรึกษาภาค	นายเสรี จุ้ยพริก

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๘-๒๐๐๐
www.pttplc.com